TAMPERE.
FINLAND

TAMPEREEN KAUPUNKI

Asiantuntijalausunto

Asia: HE 13/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Regina Saari, työllisyysjohtaja

28.5.2024

TAMPERE

Kuva: Visit Tampere / Marko Kallio

Ansiopäivärahan alentamista koskeva ehdotus

Näkökulmia esitykseen alentaa ansiopäivärahaa portaittain:

- Muutos tukee TE-uudistuksen tavoitteita siten, että se kannustaa asiakkaita työnhakuun jo työttömyyden alkuvaiheessa ja ennen työttömyyttä
- Ansiopäivärahan alentaminen voi tuoda ratkaisuja työvoimapulaan ja edistää kohtaantoa, koska työttömät työnhakijat saattavat laajentaa hakuvaihtoehtojaan aikaisemmassa vaiheessa työttömyyttä tai ennen sitä
- Huolestuttavaa on hallituksen esityksessä esitetty arvio, jonka mukaan muutos lisäisi yleisen asumistuen ja toimeentulotuen saantia pitkittyneesti ansiopäivärahaa saavilla. Nykyisin suurin osa ansiopäivärahan saajista ei saa täydentäviä etuuksia.
- Perustoimeentulotuesta kunnat maksavat 50 %, vaikka kunnilla ei ole sote-uudistuksen jälkeen merkittäviä keinoja vaikuttaa toimeentulotuen kustannuksiin. Työllisyyden edistämiseen liittyvät kannusteet tulevat kunnille työttömyysturvan maksuosuuden kautta ja näitä kannusteita tullaan kunnille lisäämään vuoden 2025 TE-uudistuksessa.
- Haaste on, että lakisääteisellä työllisyyden ja kotoutumisen yhdyspinnalla hyvinvointialueilla ei ole kannusteita vaikuttaa työllisyyden edistämiseen, ei myöskään toimeentulotuen kustannusten alentamiseen. Yhdyspinnalla onkin Suomessa merkittäviä ongelmia, jotka jäävät kuntien ja valtion maksettavaksi. Työllisyysastetta on vaikea nostaa ilman yhdyspinnalla tarvittavia sote-palveluja.

Palkkatuettua työtä ja työssäoloehtoa koskeva ehdotus

- Palkkatukityön työssäoloehdon kerryttämisen poisto ei ole kannatettava
- Muutos vaarantaa työntekijöiden yhdenvertaisuutta työmarkkinoilla samanlaisissa tehtävissä samoin ehdoin työskentelevien kesken
- Esityksen perusteluna vaikuttaa olevan huoli siitä, että tulevat työvoimaviranomaiset käyttäisivät palkkatukityöllistämistä asiakkaiden työssäoloehdon kerryttämiseen lisäämällä työllistämistä omiin organisaatioihinsa. Huoli on turha ja sen ei pitäisi johtaa ylimitoitettuun toimenpiteeseen, jossa työssäoloehdon kertyminen poistettaisiin kaikesta palkkatukityöllistämisestä.
- Työssäoloehdon kertymisen poistaminen tulisi todennäköisesti aiheuttamaan palkkatukityön kiinnostuksen romahtamisen työnhakija-asiakkaiden keskuudessa ja siten vaikeuttamaan heidän työllistymistään. Käytännössä muutos poistaisi taas yhden työkalun tulevien työvoimaviranomaisten työkalupakista.
- Tampereen kaupunki ehdottaa, että palkkatukityön työssäoloehdon kertyminen pysyisi ennallaan ainakin kaikissa yrityksiin, 3.sektorille ja hyvinvointialueille kohdistuvissa palkkatukijaksoissa tai jopa kertyisi yritystyöllistämisestä samoin kuin ilman palkkatukea työskentelevillä.

Työllistämisvelvoitteen kumoaminen

- Työttömyyseläkeputki on ollut keino saneerata iältään vanhempaa henkilöstöä eläkeputkeen ja turvata näin nuorempien työssä pysymistä irtisanomistilanteissa. Putkeen saneeratuilla on pääsääntöisesti vuosikymmenten työhistoria ja he kokevat jäävänsä pois työelämästä jäädessään putkeen.
- Kuntien kokemus on, että nykyinen järjestelmä estää asiakkaiden työllistymistä, koska monet, jotka eivät ole suoraan lisäpäiviin oikeutettuja, jäävät työttömyyden alkaessa odottamaan kuntien tarjoamaa velvoitetyötä ja lisäpäivien myötä se myös vähentää työllistymishalukkuutta velvoitetyön jälkeen
- Huomioitavaa kuitenkin on, että yli 60-vuotiaiden, jo pitkään ns. eläkeputkessa olleiden työnhakijoiden työllistyminen on hyvin heikkoa. Muutos saattaa aiheuttaa köyhyyttä ja taloudellista ahdinkoa henkilöille, jotka eivät enää pääse työhön aktiivisesta työnhausta huolimatta. Niiden henkilöiden kohdalla, jotka ovat yli 60-vuotiaita, ja jotka on saneerattu putkeen vuosia aiemmin, tilanne on kohtuuton.
- Velvoitetyöllistämisen kohderyhmään kuuluneen asiakaskunnan työllistymistä edistäviin palveluihin tulee turvata rahoitus. Tällä hetkellä heidän palvelujaan (työllistämisvelvoitteen palkkauskustannuksia) ei rahoiteta valtion 51 momentin rahoituksella, vaan se on ollut osana kunnille myönnettävää valtionosuutta, joten po. summa tulisi lisätä 51 momentin rahoitukseen ja myös osaksi kuntien TE-uudistuksen VOS-rahoitusta 2025 alkaen.
- Muutoksessa taloudellista riskiä kunnille tuo henkilöiden mahdollinen siirtyminen työmarkkinatuelle, ansioeläkkeiden määrän lasku ja mahdollinen lisätukien tarve mm. toimeentulotuki

Työttömyysturvaseuraamuksia koskeva ehdotus

- Hallituksen esityksessä todetaan, että vaikka palkkatuettu työ ei jatkossa kerryttäisi työssäoloehtoa, se otettaisiin kuitenkin huomioon laskettaessa, onko työnhakija täyttänyt hänelle asetetun työssäolovelvoitteen tai koulutusta vailla olevalle nuorelle asetetun työttömyysturvalain 2 luvun 13–16 §:ssä tarkoitetun seuraamuksen
- Palkkatuettu työ otettaisiin lisäksi huomioon laskettaessa työttömyysturvalain 7 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua työmarkkinatuen odotusajasta vähennettävää aikaa
- Tampereen kaupunki pitää tärkeänä, että näissä yhteyksissä palkkatukityö säilytetään laskennassa huomioon otettavana

Ehdotus luopumisesta eräistä työssäoloehtoa ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidonnaisista poikkeuksista

- Tampereen kaupunki pitää ikäsidonnaisista poikkeuksista luopumista perusteltuna työllisyysasteen nostamiseksi, mutta ehdottaa huomioitavaksi, että jo ns. eläkeputkessa olevien, aiemmin velvoitetyössä olleiden pitkäaikaistyöttömien osalta tilanne on kohtuuton
- Yli 60-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien työllistyminen on vaikeaa. Muutos tulee aiheuttamaan usein kymmeniä vuosia työelämässä olevien henkilöiden eläkkeiden aleneman sekä aiheuttamaan kustannuksia kunnille ja valtiolle muiden tukien muodossa.
- Henkilöt on usein saneerattu putkeen vaikeissa yt-tilanteissa. Ratkaisu on ollut aikanaan tyydyttävä sekä työnantajalle että työnhakijalle. Putken katkaisu vuosien jälkeen on työntekijälle kohtuuton.

Vaikutukset kotitalouksiin

- Työssäoloehdon kertymisen poistuminen palkkatuetusta työstä sekä työssäoloehdon pidentäminen yhdessä heikentävät kotitalouksien taloutta ja lisäävät sekä asumistukeen että viimesijaiseen toimeentulotukeen turvautumista
- Tämä osaltaan lisää myös julkisen talouden kustannuksia ja heijastuu myös kuntatalouteen
- Tampereen kaupunki kannattaa tarkkaa seurantaa täydentäville etuuksille siirtymisestä muutoksen toteutumisen jälkeen, etenkin kun muutoksen vaikutukset tulevat toteutumaan pitkällä ajanjaksolla

Muuta lausuttavaa

- Tampereen kaupunki kannattaa kaikkia toimia, jotka johtavat työttömyysturvajärjestelmän yksinkertaistamiseen
- Tulevan työvoimaviranomaisen ensisijaisena tehtävänä on olla työnhakijoiden nopean ja tehokkaan työllistymisen tukena, jossa onnistuminen edellyttää vähemmän normitettua toimintaympäristöä
- Tehtävien muutosten vaikutuksia eri kohderyhmiin ja toimijoihin sekä julkiseen talouteen tulee seurata ja arvioida
- Työllisyysmäärärahat ovat loppumassa Suomessa ennen syksyä 2024. Työttömyysturvan leikkausten myötä palvelut, joilla turvataan ja edistetään työllistymistä, tulisi turvata. Tällä hetkellä Suomessa on taantumatilanne ja työllistyminen on vaikeaa, vaikka osaaminen ja työ- ja toimintakyky olisi työnhakijalla kunnossa.
- Tilanne hankaloittaa nuorten, täsmätyökykyisten, ikääntyneiden, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien työllistymistä. Rakennetyöttömyys uhkaa pahentua kyseisessä tilanteessa.
- TE-uudistuksen kustannusneutraliteetti ei ole toteutumassa ja uudet työllisyysalueet aloittavat palvelujen osalta toimintansa valtion rahoituksen osalta aliresursoituna. Suuret kaupungit myös työttömyysturvan maksujen kompensaation osalta.

KIITOS

Regina Saari

Työllisyysjohtaja, Tampereen kaupunki

050 34696036

regina.saari@tampere.fi

Kuva: Visit Tampere / Laura Vanzo